

BESLUT

2014-11-24 Dnr: 14/00870

SAKEN

Kropp & Själ, P1, 2014-04-01, program om behandling av cancerpatienter; fråga om opartiskhet, saklighet, genmäle samt respekt för privatlivet

BESLUT

Programmet fälls i ett avseende. Granskningsnämnden anser att SR inte följt bestämmelsen om genmäle.

FÖRELÄGGANDE

SR ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

PROGRAMMET

Programmet var ett avsnitt av programserien Kropp & Själ som handlade om behandling av cancerpatienter utanför den gängse vården. I programmet diskuterades två före detta legitimerade läkare som enligt framställningen behandlade cancersjuka patienter med icke-vetenskapliga metoder. Första delen av programmet handlade om läkaren NN som blivit av med sin läkarlegitimation men som enligt programmet fortsatte att behandla cancersjuka patienter.

Programmet påannonserades enligt följande.

Hans behandling av cancerpatienter saknar stöd i vetenskapen och läkarlegitimationen drogs in för åtta år sedan men i dag erbjuder han sig att ta emot en svårt cancersjuk patient för 800 kronor.

Därefter presenterades programmet av en programpresentatör som sa följande.

Nej, trots dagens datum är det inget skämt. Strax här i P1 fortsätter Kropp & Själ sin granskning av cancerbehandlingar utanför den gängse vården. De har inga läkarlegitimationer och får inte ta emot patienter och behandla dem för svåra sjukdomar som cancer. Så hur kommer det sig då att de kan fortsätta med sin tveksamma verksamhet? I veckans program om doktorerna som inte går att stoppa.

Programmet inleddes av programledaren enligt följande.

Kropp & Själ fortsätter i dag med andra delen av vår granskning av cancerbehandlingar som sker utanför sjukvården. Den här veckan koncentrerar vi oss på läkare som blivit av med sin licens eftersom de inte jobbar efter vetenskap och beprövad erfarenhet utan i stället använder metoder som inte har stöd i vetenskapen. Och det visar sig att en indragen läkarlicens inte verkar utgöra något hinder för att verksamheten ska fortsätta. [---]

Det kontrollsystem som finns för att skydda sjuka människor, det är legitimeringen av sjukvårdspersonal. En legitimation garanterar behandling med vetenskapligt beprövade metoder, en etisk hållning och ordning i journalerna. En läkare som blir av med sin legitimation får i praktiken ett yrkesförbud och får inte längre kalla sig för läkare eller behandla cancerpatienter.

I programmet diskuterades läkaren NN. Han presenterades av reportern på följande sätt.

NN är före detta läkare och till honom har svårt sjuka patienter ringt i just det ärendet. För att få hjälp när läkarna har sagt att ingenting annat fungerar. NN miste sin läkarlegitimation efter tre varningar från Socialstyrelsen bland annat på grund av att han behandlat patienter med ovetenskapliga metoder. Metoder som enligt Socialstyrelsen utsatt bland annat svårt sjuka cancerpatienter för fara. Det har gått åtta år sedan NN miste sin läkarlegitimation och vi ställer oss frågan: Vad gör NN i dag? Enligt Bolagsregistret är NN fortfarande aktiv företagare och han har en verksamhetsbeskrivning som indikerar att han tar emot patienter. På sin hemsida kallar han sig doktor och det finns en bild på honom i läkarrock och med stetoskopet i bröstfickan. Hans kliniska meriter står upplistade och längst ner, om man letar lite, under rubriken "Övrigt" så står det att han numera arbetar utan legitimation. När vi ringer till NN så berättar vi att vi är svårt sjuka i cancer för att se om han fortfarande erbjuder behandling till svårt sjuka cancerpatienter – något som är förbjudet enligt lag.

Därefter ringde en reporter upp läkaren NN och utgav sig för att vara en obotlig cancerpatient. Under detta samtal sades bland annat följande.

(Reporter) - Kan inte jag få behandling av dig? (NN) - Jo, men då får du komma hit. Jag har min strategi, den har jag ju byggt upp under årens lopp. Jag har ju hållit på med detta i 35, 40 år. Jag (ohörbart) ju folk här och tittar på infektionerna och sedan löser jag upp blodet också. Det finns alltså behandlingar vid sidan om men man får inte prata om det. Myndigheterna tycker inte om det. Det beror på etablissemanget själv för de har inte sysslat med de här infektionerna. De vill inte göra det eftersom de går i blodet och i kroppsvätskorna och man transfunderar blod överallt i hela världen på sjukhusen, så man flyttar infektionerna mellan folk. De är sjuka, de som lämnar blod. (Reporter) – Men... (NN) – Det har man ingen koll på. Men det kan man inte säga rent ut till folk för då blir de rädda för sjukvården. Så man måste tiga. (Reporter) – Förlåt, kostar det mycket pengar, alltså hur mycket kostar det att få en..? (NN) – Jag tar, om du kommer hit på ett vanligt besök tar jag 800. Sitter du i två timmar tar jag 500 spänn i timmen och sedan så är det ju om du ska ha behandling. Det kan röra sig om 4 000 spänn för sju veckors behandling och då får man se vilka symptom du har. Man får gå igenom alltihop. För att du vet infektionen ger alla symptomen. Om du skulle ha en besvärlig trötthet och den försvinner då har allt det andra också gått tillbaka. Men det får vi ta när du kommer.

Programmet innehöll ett antal filminslag som spelades upp. Filminslagen var delar av en film som gjorts om NN och hans verksamhet. Filminslagen varvades med kommentarer från reportern. Därefter sa reportern följande.

NN, han fick sin första varning från Socialstyrelsen 1989 för att ha behandlat och diagnosticerat patienter med icke-vetenskapliga metoder. Då hade han bedrivit en egen klinik sedan slutet av 70-talet. Enligt honom själv så startade han den kliniken för att bedriva forskning som universitetet inte ville stödja. Samtidigt jobbade han parallellt på sjukhus. Vid millennieskiftet kommer nästa varning och för åtta år sedan, 2006, kommer den tredje och sista varningen. Socialstyrelsen har fått in en anmälan från en enskild person vars cancersjuka dotter varit patient hos NN och sedan avlidit. Den enskilda personen är mycket upprörd över det som den då legitimerade NN förskrivit till den cancersjuka dottern, nämligen vitaminer och mineraler. Den här anmälan är en starkt bidragande orsak till att NN:s läkarlegitimation dras in och han blir för en kort stund uppmärksammad i media. Men NN, med hjälp av sin advokat, överklagar till samtliga rättsliga instanser i Sverige och vid en genomgång av alla de här varningarna, bilagorna, domarna och överklaganden så förstår man att NN sagt till patienter i samtal att: "Cancer är en svamp som måste konserveras som man gör i livsmedelsindustrin." Och i samtliga överklaganden så framkommer det av de medicinskt sakkunniga som tillfrågats under den utdragna rättsliga processen att NN:s teorier saknar vetenskaplig grund och att de svårt cancersjuka patienterna som sökt sig till honom utsatts för en risk. NN, kan man läsa, hävdar att han bara försökt hjälpa människor som fått prognoser där bot ej finns, som, citat, vill greppa efter det sista halmstrået, slutcitat, och att de medicinskt sakkunniga som tillfrågats inte förstår hans teorier och att deras kritik därför inte är giltig. Till slut överklagar NN hela vägen till EU-domstolen som också avslår hans överklagan om att få tillbaka sin läkarlegitimation. Trots allt detta så fortgår ändå alltså hans verksamhet. Och så här förklarar NN sina teorier om att cancer är en svamp, för mig.

Därefter spelades ytterligare en del av telefonsamtalet mellan reportern och NN upp där följande sades.

(NN) – Det är en svampinfektion som sprider sig i den här regionen i kroppen. Man kan säga, jag har undersökt tumörerna och det som jag undersökte det var svamp. För att jag kan mycket om svampar så det såg jag på en gång. Jag gick till Karolinska med preparaten och då sa de att det var cancer men så gick jag till Botaniska här i Göteborg och frågade dem vad det var som växte i preparaten. Då sade de att det var en sporväxtsvamp och det visste jag innan. Man kan inte lita på dem på sjukhus fullt ut. När det gäller prostatacancer så är det definitivt en mykos, det vill säga en svampinfektion. Den måste man stoppa och så är det då frågan om hur man kommer åt den. (Reporter) – Hur gör man det då? (NN) – Det går bara att komma åt kroppen via kroppsvätskorna. Via kroppsvätskan så tillför man substanser som stoppar infektionen. De preparat jag använder de går emot infektioner, det är huvudprincipen. Man kan ju inte gå in i kroppen och greja hur som helst. (Reporter) - Men de här infektionsdämpande grejerna, står det på din hemsida vad det är för någonting, eller? (NN) - Nej, det vågar jag inte skriva för då kommer Socialstyrelsen och säger att jag gör reklam för alternativ på det viset och det blir ett jävla liv. Utan jag har skrivit principen bara och så säljer jag ingenting på nätet heller och då låter de mig vara i fred men skulle man börja öppna affär då kommer de.

Programledaren sa efter samtalets slut att redaktionen varit i kontakt med NN men att han inte velat kommentera den här frågan mer. Sedan medverkade en pappa vars dotter hade behandlats av NN ett antal år tidigare. Han beskrev att

dottern hade vänt sig till NN som hade behandlat henne för hennes cancer. Pappan berättade vilken behandling hans dotter hade fått, att dottern blivit friskförklarad av NN och sa bland annat följande.

[Personnamn] blev ju väldigt glad. Hon ringde mig från Göteborg och sa: "Pappa, min cancer är borta för dr NN har tittat på mitt blod i mikroskopet och nu är jag frisk." I december -03 blev [personnamn] inlagd på lasarettet, flyttad mellan jul och nyår till Pålsjö, som det heter, där hon fick ligga i avvaktan på döden. Så allvarligt var det. Hon föll ihop, hon hoppade till och med av färjan och försökte ta livet av sig mellan Helsingör och Helsingborg i sin förtvivlan. När min dotter gick bort hade jag inte ork att bråka med NN. Däremot gick det några år och jag åkte upp till Göteborg, uppgav ett annat namn och när jag väl kom in till honom hade jag bandspelare på och började diskutera [personnamn]. Han hade mycket svårt att hitta hennes journaler, en väldig röra hade han men till slut kom han på vem som var [personnamn]. Så sa han "Hur står det till med henne då?" "Jo", sa jag, "hon är ju död sedan -04". "Jaså, var hon så sjuk när hon kom till mig?". Här har vi en läkare som friskskriver en person från en cancer. En leg. läkare. Och sedan undrar utav att "var hon så sjuk när hon kom till mig?". [---]

Socialstyrelsen fick jag, och det är faktiskt sant det jag säger nu, jag fick hota Socialstyrelsens nya chef med polisanmälan om de inte agerar. Jag hade spelat in honom på ljudband, dr NN. Han ville också göra upp i godo med mig när jag upplyste honom om att jag ska gå vidare med ärendet. Då hade jag ju honom på band. Detta framkommer också i Socialstyrelsens bedömning.

Sedan medverkade ett antal personer i studion som uttalade sig om ämnet och NN:s agerande. Först intervjuades en professor i tumörvirologi som uttalade sig om NN:s medicinska påståenden. Under denna intervju sades bland annat följande.

(Programledare) – Cancer beror inte på genetiska förändringar utan cancer är en svamp, sa NN. Vad säger du om det? (Professor) – Det är lite enkelt att säga så. Han säger att han har forskat i 28 år och då borde han faktiskt ha sett att cancer består utav flera sjukdomar och att det finns olika orsaker till cancer. (Programledare) – Du menar att det går inte att säga att det finns ett enda skäl till alla olika sorter cancer. (Professor) – Absolut inte. [---]

(Programledare) – Men håller du med om att det kan finnas en viss tröghet inom vetenskapen att ta till sig nya idéer? (Professor) – Så är det. Man kan ju säga som så att när man upptäckte att det var bakterier som gjorde att man fick magsår så trodde man inte på dem heller. Men de fick också så att säga kämpa och bevisa sin sak. (Programledare) – Så du menar att om de vill fortsätta hävda att cancer är en svamp så måste de bevisa det på något sätt? (Professor) – Man måste upp till bevis. Han säger att han har hållit på i 28 år, då borde han ha hunnit lite längre.

Därefter medverkade en jurist från Inspektionen för vård och omsorg som uttalade sig om sin syn på NN och NN:s agerande. Juristen pratade om att han tydligt såg NN:s agerande som ett brott och att han tänkte göra en anmälan. I samband med detta sades bland annat följande.

(Programledare) – Hur ser du på att NN fortfarande tar emot och erbjuder cancerpatienter behandling? (Jurist) – Regelverket är väldigt tydligt på den här punkten. Det finns regler i patientsäkerhetslagen, de så kallade kvacksalverireglerna,

och de reglerar just att det är bara hälso- och sjukvårdspersonal som får undersöka och behandla yrkesmässigt personer när det gäller cancer till exempel. Så... (Programledare) – Så att han erbjuder sig att ta emot, det är ett brott mot det? (Jurist) - Ja, helt klart, tycker jag. Så länge han inte gör det inom en vårdgivares organisation så är det helt klart ett brott och det finns också straffbestämmelse men då är det framför allt en åklagarfråga men dessutom finns det i patientsäkerhetslagen regler om att om IVO uppmärksammar att någon bryter mot kvacksalverireglerna så ska vi också göra en anmälan till åklagare och jag tycker att det finns väldigt mycket som talar för det i det här fallet. (Programledare) – Mm, du har varit inne och tittat på hans hemsida också. Han kallar sig för doktor och det är ju en akademisk titel, det är ju inte den som ni äger liksom, det är leg. läkare. (Jurist) - Ja, det stämmer att han försöker att kringgå problematiken genom att då ta upp en akademisk titel men, och han redovisar också visserligen att han är deslegitimerad, utan man får titta närmare då på själva handlandet, att han faktiskt tar emot patienter, att han faktiskt erbjuder behandling. Det hör vi ju i inslaget här att han klart och tydligt erbjuder en cancersjuk en behandling och i och med det så, tycker jag, att han har gått över gränsen.

En tredje person som medverkade i dessa diskussioner var en professor i molekylär cellbiologi som deltog via telefon. Han sa bland annat följande angående NN:s verksamhet.

Jag känner igen mönstret från annan pseudovetenskaplig alternativmedicin. Det här fallet, så beklämmande det än är så är det nästan som en parodi på den här typen av verksamheter med konspirationsteorier, användande av illegitima titlar och att man propagerar för orimliga teorier. Såvitt jag kan se i NN:s meritförteckning på hans egen webbsida så har han inte gått forskarutbildning så han är inte ens en akademisk doktor på det sättet. Så att i den mån han använder sig av titeln doktor så är det då den vardagsmässiga benämningen på en läkare så det är alltså dubbelt vilseledande kan man säga. [---]

Ja, det allvarligaste är naturligtvis att det är livsfarliga sjukdomar som han behandlar. Sedan sprider han ju då felaktiga uppfattningar om hur de här sjukdomarna fungerar och det kan ju nå längre bort än de patienter som han själv behandlar. Så att det sprids missuppfattningar om hur kroppen fungerar och hur cancer fungerar.

I den andra delen av programmet diskuterades en italiensk läkare som enligt programledaren delar NN:s teorier om cancer. Det uppgavs att läkaren skulle komma till Sverige och föreläsa om sin syn på cancer. Ett antal klipp med läkaren där han redogjorde för att cancer är en svamp spelades upp. Reportern sa därefter följande.

Jag gör en mejlintervju med den nationella federationen för läkare och tandläkare i Italien, FNOMCeO. De sköter bland annat det etiska regelverket för läkare. De skriver: "[personnamn] blev borttagen från det medicinska registret i provinsen Rom år 2002 eftersom han använde sig av behandlingsmetoder som inte är vetenskapligt belagda. Det betyder att han inte får arbeta som läkare." FNOMCeO skriver att [personnamn] är dömd för dråp och bedrägeri i hemlandet efter att han behandlat människor med cancer. [Personnamn] är läkare och arbetar som gynekolog på ett sjukhus i Vittorio Veneto. Han driver bloggen MedBunker där han riktat skarp kritik mot [personnamn]. Det finns inga vetenskapliga belägg alls för att behandlingen fungerar, menar han.

Ett fall där en kvinna som avlidit i cancer, och som enligt hennes man blivit behandlad av den italienska läkaren, togs upp. Reportern pratade med en vetenskapsredaktör som skrivit en artikel om fallet. Efter en omfattande undersökning väcktes inget åtal mot läkaren då det inte gick att bevisa att det fanns ett samband mellan kvinnans död och läkarens behandlingar. Ett samtal mellan reportern och läkaren spelades upp där reportern uppgav sig för att vara cancersjuk och frågade om behandling. Läkaren sa ja till konsultation och sa även att en eventuell behandling inte kunde ges av honom i Sverige utan i så fall på kliniker utomlands.

Därefter diskuterades den italienska läkaren, hans agerande samt problematiken med dessa typer av läkare av de medverkande i studion. Programmet avslutades med att reportern sa följande.

Och innan vi slutar har vi fått en kommentar från socialminister [personnamn]s stab som låter hälsa att de anser att den här frågan är svår och med många bottnar men den har utretts två gånger de senaste femton åren så någon ny utredning tror de inte på utan möjligen i så fall en förbättring av konsumentskyddet via produktsäkerhetslagen. Det hälsar socialministerns kansli. En förändring har ju skett på det juridiska området, det är de tolv speciella vårdåklagare som sedan 2013 ska öka kompetensen just på sjukvårdsområdet. Ännu har man väl inte visat någon större förändring i antalet rättsfall men det kanske det blir framöver. [---]

Detta var den andra och sista delen i *Kropp & Själs* satsning för att granska hur svårt sjuka cancerpatienter lockas att pröva metoder som saknar stöd i vetenskapen, som bygger på lösa hypoteser och som i vissa fall är rent geschäft.

ANMÄLNINGARNA

NN:s anmälan

Programmet har bland annat anmälts av NN som medverkade i programmet. Han anför huvudsakligen följande.

- NN har aldrig sagt att cancer generellt är en svamp men har funnit att ett fall av bröstcancer helt säkert var en sporsäcksvamp.
- Myndigheter och det medicinska etablissemanget bör ställas till svars för att man undanhåller alternativa effektiva behandlingsmetoder. NN har undersökningsresultat som ifrågasätter att störda gener orsakar sjukdom.
- NN har aldrig friskförklarat kvinnan vars pappa medverkade i programmet, däremot gavs hon en gynnsam prognos av honom. Pappan ljög bland annat om hur länge dottern behandlades av NN och om friskförklaringen.
- Det är en lögn att NN begår brott. NN får ha patientkontakt och inget yrkesförbud föreligger. NN har även rätt att kalla sig läkare och doktor, dock självklart inte legitimerad läkare.
- Undersökandet som NN ägnar sig åt handlar om sjukdomsbegreppet, inte alternativa behandlingsmetoder som en medverkande professor uppgav. NN behandlar inga livsfarliga sjukdomar men träffar patienter med sådant tillstånd och har rätt att behandla andra symptom som dessa patienter har samt informera patienter om möjliga behandlingsmetoder.

- NN har avböjt att kommentera då han ansåg att det inte var lämpligt att göra detta över telefon cirka 12 timmar innan programmet skulle direktsändas.
 NN fick inte heller veta vad som skulle kommenteras eller vem som ringde.
- De medverkande personerna gjorde osakliga och grundlösa påståenden om NN och den italienska läkaren.
- Programmet utgjorde ett klart intrång i NN:s privatliv då han förlöjligades och skandaliserades som person. Medverkande i programmet förtalade NN och den italienska läkaren.
- Varningen från 1993 var ingen varning utan ett påpekande.

Övriga anmälningar

Flera anmälare anser huvudsakligen att programmet var ensidigt och osakligt. Anmälarna anför sammanfattningsvis följande.

- Programmet var ensidigt då endast förespråkare för skolmedicinen fick utrymme.
- Ingen av NN:s botade patienter erbjöds medverka. Programmet tog bara upp ett fall, dottern till pappan som medverkade, som NN senast träffade ett helt år innan hon dog. Det var oetiskt att ge utrymme för pappans hämndaktion mot NN.
- NN var inte skyldig till att kvinnan dog och friskförklarade heller aldrig kvinnan.
- Ett antal osakliga uttalanden om NN:s behandlingsmetoder gjordes. Man vilseledde allmänheten då NN behandlar infektioner i blodet, inte cancer.
- Programmet innehöll grovt förtal mot NN och var integritetskränkande.
- NN och den italienska läkaren pekades grundlöst ut som brottslingar.
- NN:s forskning är inte pseudovetenskaplig. Det är felaktigt att använda begreppet "vetenskap och beprövad erfarenhet" då en definition av detta begrepp saknas. Delar av NN:s forskning har publicerats i tidningen 2000-talets vetenskap. NN har behandlat sjuka i 40 års tid med goda resultat. Flera av hans tidigare patienter har skrivit en artikel om detta.
- Det är inte förbjudet enligt lag att behandla svårt sjuka cancerpatienter som det påstods i programmet. Detta är tillåtet då man behandlar andra symptom än själva cancern.
- Programledaren uppviglade juristen att gå vidare med en anmälan mot NN.
- Det var oetisk och oseriös journalistik att ringa till NN och låtsas vara cancersjuk.
- Det måste bli ett stopp på hetsjakten som sker på legitimerade och ickelegitimerade läkare som vill använda biverkningsfria och fungerande behandlingsmetoder.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att programmet överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen om respekt för privatlivet och

anför huvudsakligen följande.

I programmet granskades två personer, båda före detta legitimerade läkare, som erbjöd behandling av cancersjuka. En av dessa var NN som för sju år sedan förlorade sin läkarlegitimation efter att ha behandlat patienter med metoder som, enligt Socialstyrelsen, utsatt patienter för fara. Trots att NN saknar legitimation tar han än i dag emot cancerpatienter och behandlar dem mot betalning. I programmet hördes bland annat NN som förklarade sina teorier för en person som han trodde var cancersjuk.

Programmets undersökning visade att dagens system inte räcker för att stoppa cancerbehandling utanför vårdinrättningar. Patienter och anhöriga lockas att köpa preparat och behandlingar som saknar dokumenterad verkan. Konsekvensen kan bli att de då avstår från den behandling som den legala sjukvården erbjuder, något som kan vara livsavgörande. Allmänintresset för ämnet är stort då sjuka måste kunna lita på att de behandlingar som erbjuds är vetenskapligt beprövade och att tillsynen fungerar.

Patientsäkerhetslagen beskriver begränsningar i rätten för andra än hälso- och sjukvårdspersonal att vidta vissa åtgärder. 5 kap. 1 patientsäkerhetslagen lyder: "Andra än hälso- och sjukvårdspersonal får inte yrkesmässigt undersöka någon annans hälsotillstånd eller behandla någon annan för sjukdom eller därmed jämförligt tillstånd genom att vidta eller föreskriva någon av följande åtgärder i förebyggande, botande eller lindrande syfte: (2) behandla cancer och andra elakartade svulster, diabetes, epilepsi eller sjukliga tillstånd i samband med havandeskap eller förlossning."

Opartiskhet och saklighet

SR gjorde bedömningen att det inte var möjligt att få information om de behandlingar som de två läkarna erbjöd om reportrarna uppgav att de ringde i egenskap av journalister. Det beslöts mot den bakgrunden att reportrarna skulle uppge att de diagnosticerats med obotlig cancer när de ringde upp. Reportrarna, som sade sig vara cancersjuka, erbjöds att mot betalning få komma på konsultation för behandling hos såväl NN som den andra läkaren.

SR kontaktade NN innan programmet skulle sändas och erbjöd honom att medverka. Under det samtalet informerades NN om att det var en reporter som tidigare hade ringt och utgett sig för att vara patient och att det bandade samtalet skulle sändas. Vidare upplystes NN om att flera experter bjudits in till studiosamtal efter reportaget. NN tillfrågades flera gånger under samtalet om han ville kommentera eller låta sig intervjuas men tackade nej och hänvisade till sin hemsida. I programmet sades det vid två olika tillfällen att NN hade erbjudits att kommentera men avböjt.

En dryg vecka efter sändning mejlade emellertid NN till SR via ett ombud. Han

framställde då krav om att få egen programtid i *Kropp & Själ* tillsammans med två egenvalda bisittare. SR ansåg av förklarliga skäl inte att det var motiverat att låta NN, tillsammans med två andra, oemotsagd få framföra sina ståndpunkter i sändning. SR tillmötesgick således inte kravet men framförde till ombudet att om det förekommit något sakfel i rapporteringen kring NN skulle en rättelse kunna införas i kommande program. Någon begäran om rättelse inkom inte till SR. Det är upp till programföretaget att bestämma formerna för genmäle och rättelse.

I programmet framkommer att NN överklagat indragningen av sin legitimation i samtliga instanser i Sverige samt till EU-domstolen. Det framgår även att NN i sina överklaganden hävdat att han enbart försökt hjälpa människor, att de medicinskt sakkunniga inte förstår hans teorier och att deras kritik därför inte är giltig. Därmed är kritiken till viss del i denna del bemött.

I sin anmälan framför NN att en "varning" år 1993 inte alls var en varning. Detta är dock inget som sades i programmet. Där nämndes en varning år 1989, en vid millenniumskiftet samt en år 2006.

I programmet medverkade pappan till den svårt sjuka kvinna som avled i bröstcancer. NN hade behandlat henne med metoder som saknar vetenskapligt stöd och ingett henne förhoppningar om att hon skulle bli frisk. NN invänder i sin anmälan mot beskrivningen som pappan gör. Händelserna finns dokumenterade i ärendet hos Socialstyrelsen. NN har i skrivelser till Försäkringskassan i samband med att han behandlade kvinnan bland annat hävdat att "patienten bedöms helt kunna få tillbaka sin förmåga till arbete/aktivitet". Denna formulering ingav, enligt Socialstyrelsen, patienten "stort hopp om tillfrisknande". SR har således ingen anledning att tro att pappans beskrivning i programmet skulle vara felaktig och att det finns grund för påståendet att kvinnan "friskförklarats".

Efter reportaget om NN följde flera studiointervjuer där sakkunniga medverkade. Gästerna fick utifrån sina kompetensområden bland annat bedöma det NN sagt i programmet och de uppgifter han hänvisar till på sin hemsida. Under dessa intervjuer förhöll sig programledaren genomgående opartisk till NN:s gärning och ställde kritiska motfrågor.

Programmet tog inte ställning till huruvida NN:s metoder kan ha erbjudit lindring till enskilda patienter i vissa fall. Programmet diskuterade under vilka förutsättningar man får lov att behandla cancersjuka i Sverige utifrån två exempelfall och en redogörelse av regelverket. Detta ligger väl i linje med SR:s granskningsskyldighet.

Respekt för privatlivet

Programmet fokuserade på NN:s behandling av cancersjuka i dagsläget. Det

allmänna har ett intresse av att få veta vilka personer som erbjuder ickevetenskapligt beprövad behandling av cancerpatienter. Dessutom av en person som vid upprepade tillfällen varnats av tillsynsmyndigheterna och till sist förlorat sin legitimation. NN är därmed väl medveten om att han agerar utanför sjukoch hälsovården och att tillsynsmyndigheterna anser att han inte agerar i enlighet med regelverket. Trots detta fortsätter han att erbjuda svårt sjuka sina behandlingar.

Även om NN inte längre är legitimerad agerar han som "läkare" vilket SR anser visades i det aktuella programmet. NN har därmed en maktposition i förhållande till dem som uppsöker honom. För en svårt sjuk person som lätt "griper efter sista halmstrået" är det av yttersta vikt att få information om vilka behandlingar som är vetenskapligt belagda och inte samt att kunna lita på att de som agerar som läkare och doktorer verkar inom ramarna.

Den information som lyftes fram i programmet om anledningen till att NN blev av med sin legitimation finns bekräftad i beslut och i utredningar från tillsynsmyndigheter, liksom hans behandling av kvinnan vars pappa är med i programmet. SR anser att det starka allmänintresset i detta fall motiverade det eventuella privatlivsintrånget.

NN:S KOMMENTAR

NN för bland annat fram följande.

- De behandlingsprinciper som NN påverkar kroniskt sjuka med finns redovisade på hemsidan och de medel som används har funnits tillgängliga i 500 år. Dessa medel är ofarliga och behandlingarna leder ofta till goda resultat, vilket sannolikt är orsaken till att de fortfarande är kvar i den ickegängse terapiarsenalen.
- NN och den italienska läkaren är inte före detta läkare, de är läkare utan legitimation och har lika mycket kunskaper efter deslegitimeringen som innan.
- NN har aldrig skrivit ut narkotiska preparat till patienter utan föregående undersökning och indikation.
- Det var endast en reporter som ringde upp. Anledningen till att NN är tveksam till att tala med journalister är att han inte litar på att de rapporterar det han säger. Det är ingen hemlighet vad NN och den italienska forskaren står för men det är ännu inte möjligt att tala om detta utan att det leder till konfrontation. Att ringa upp kvällen innan programmet skulle sändas för att få NN att ge en intervju var fräckt och ovanligt hänsynslöst. Han har varit tystad i Sverige i 40 år, det är självklart att NN blev tveksam när en okänd person ringde och ville ha ett uttalande i cancerfrågan och erbjöd honom att delta i ett program om icke-gängse cancerbehandling som skulle sändas nästa dag.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Att en part vägrar att medverka hindrar inte att ett program eller inslag sänds. Om möjligt bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas på något annat sätt.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SR ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

SR ska respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen är avsedd att ge skydd för den personliga integriteten. Den tillämpas även i fall med namnpublicering vid brott eller misstanke om brott.

SR ska ge den som har ett befogat anspråk på att bemöta ett påstående tillfälle till genmäle (14 § i sändningstillståndet). Ett genmäle ska sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser. En begäran om genmäle ska behandlas skyndsamt hos programföretaget. Om SR avslår en skriftlig begäran om genmäle ska programföretaget informera om möjligheten att göra en anmälan till granskningsnämnden. Ett beslut om avslag ska innehålla skälen för avslaget.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 \(\) radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden tillämpar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och i programföretagens sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgift att pröva omständigheterna kring tillkomsten av program eller frågor om förtal. Anmälarnas kritik lämnas därför utan åtgärd i dessa avseenden.

Nämnden konstaterar inledningsvis att programmet var en kritisk granskning av läkare utan legitimation och deras verksamhet. Denna utgångspunkt ligger väl i linje med SR:s granskningsskyldighet och strider inte i sig mot kravet på opartiskhet. Nämnden konstaterar vidare att flera av de uttalanden som kritiserades av anmälarna gjordes av tillfälligt medverkande personer för vilka kraven på opartiskhet och saklighet ställs lägre än för företrädare för programföretaget. Deras uttalanden medför inte att programmet strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Programmet innehöll kritik mot NN av sådant slag som borde få bemötas. Av de uppgifter som lämnats i ärendet framgår att NN kontaktades före sändning och att han gavs möjlighet att ge en kommentar samt medverka i det direktsända samtalet som skulle äga rum kommande dag. Enligt granskningsnämndens mening gavs NN därmed rimlig möjlighet att bemöta och kommentera kritiken. Programmet strider därför inte mot kravet på opartiskhet i detta avseende.

Av uppgifterna i ärendet framgår vidare att NN begärt genmäle efter sändningen av programmet och ställt som villkor att få egen programtid i *Kropp & Själ* tillsammans med två egenvalda bisittare. Det förhållandet att SR inte tillmötesgått NN i fråga om formen för ett genmäle innebär inte i sig att SR har hanterat begäran om genmäle i strid med bestämmelsen. SR har dock inte visat att NN beretts tillfälle till genmäle i någon form, trots att NN enligt nämndens uppfattning hade ett sådant befogat anspråk. Bedömningen ändras inte av det förhållandet att SR till NN förde fram att, om det förekommit något sakfel i rapporteringen kring NN, en rättelse skulle kunna införas i kommande program. SR har mot denna bakgrund inte följt bestämmelsen om genmäle i sändningstillståndet.

Nämnden anser att uttalandet om att läkare utan legitimation i praktiken får ett yrkesförbud inte var så missvisande att det medför att programmet strider mot kravet på saklighet.

Nämnden anser att den bild som gavs av NN innebar ett visst intrång i hans personliga integritet. Mot bakgrund av NN:s yrkesroll och verksamhet får detta intrång dock anses vara motiverat av ett oavvisligt allmänt intresse. Programmet strider därför inte mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

Vad anmälarna i övrigt anfört medför inte att programmet strider mot bestämmelserna i SR:s sändningstillstånd.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, K-G Bergström, Ingrid Carlberg, Maria Edström, Leif Hedman och Jan Holmberg efter föredragning av Nathalie Eriksson.	
På granskningsnämndens vägnar	
Dag Mattsson	
	Nathalie Eriksson

Detta är en elektronisk kopia av beslutet. Namnunderskrifter finns på originalhandlingen som förvaras hos myndigheten.